

Tartalom

I. Bevezetés	13
1. Bevezetés	15
1.1. Mottó a könyvhöz magyarázattal	15
1.2. Új bevezető: Új idők új szelei	19
1.3. Néhány szó a mítoszokról	20
1.4. Mottó a számítástechnikai részhez, magyarázattal	22
1.5. Hogyan használjuk a könyvet?	26
1.6. Kísérletezz!	26
1.7. Hogyan olvasd a könyvet, ha kevés matematikát tudsz?	27
1.7.1. Feladatnehézség jelölése	27
1.8. A könyv szerkezete	28
1.9. Milyen környezetben dolgozunk?	29
2. Első programjaink	31
2.1. Elindítjuk a QBASIC-et	31
2.2. A világ legegyszerűbb programjai?	32
2.2.1. A QBASIC program használata	33
2.2.2. A File menü	36
2.2.3. Újraindítás	37
2.2.4. Hogyan gépelünk be programokat, adatokat a gépbe?	38
2.3. Első programunk (folytatás)	39
2.3.1. A PRINT utasításról	40
2.3.2. Az INPUT utasításról	42
2.3.3. A HIBÁS INPUT esete	42
2.3.4. Feliratos INPUT	43

6 *Tartalom*

2.3.5.	Ha nem tetszik a kérdőjel	43
2.3.6.	Sorszám – címke	43
2.3.7.	Konvenciók	43
2.4.	Még egy program	44
2.5.	Keretprogram függvények közelítésére	46
2.6.	Bevezetjük a megszakított végtelen ciklust	49
2.7.	Egy kis matematika	51
2.8.	Még egy kis matematika	52
2.8.1.	Konvenció a sorszámok helyesírásáról	53
2.8.2.	Konvenció a kisbetűk használatáról	53
2.9.	Egyenesvonalú egyenletesen gyorsuló mozgás	54
2.10.	Másodfokú egyenlet megoldása számítógépen	55
2.11.	Az osztó-program	58
2.11.1.	Új file-ok, file-nevek	61
2.11.2.	Gyakorló feladatok	61
2.11.3.	Programjaink mentése	63
3.	Aritmetikai és számelméleti problémák. Ciklusképzés	67
3.1.	Átlagok számítása	67
3.2.	Játsszunk a ciklusképzéssel!	73
3.3.	Számelméleti problémák	74
3.3.1.	Bevezető	74
3.3.2.	A tökéletes számok	74
3.4.	Ciklusképzés	77
3.4.1.	Egy kis filozofálgatás, egy kis történelem	77
3.5.	Ciklusképzés BASIC programjainkban	85
3.5.1.	FOR-STEP-NEXT ciklus	85
3.5.2.	Egymásba ágyazott ciklusok	87
3.5.3.	Eratoszthenész szitája	88
3.5.4.	Hamis INPUT-tal megállított ciklus	90
3.5.5.	INKEY\$ a Hamis Input helyett	92
3.5.6.	FOR-NEXT lassító ciklus	93
3.5.7.	Végtelen lassított ciklus	94
3.5.8.	Kelepce ciklus	95
3.5.9.	Feltétellel megállított ciklus	96
3.5.10.	Az euklideszi algoritmus és a matematikája	97
3.6.	Egy kitérő: programok és algoritmusok	100
3.6.1.	Még egy kitérő: programjaink szerkezetéről	101
3.6.2.	A kínai maradéktétel	101

3.6.3.	Felgyorsítjuk a programot	104
3.7.	Hogyan ismerünk fel egy négyzetszámot?	106
3.8.	Irracionális számok? (Olvasmány)	108
4.	Hogyan rajzoljunk a számítógéppel?	109
4.1.	Grafika használata	109
4.2.	A PRESET(X, Y) használata	119
4.2.1.	Bonyolultabb mozgások?	121
4.2.2.	Eratoszthenészi szita – másképp	122
4.2.3.	Ellipszis-sereget rajzolunk	124
4.3.	Egy univerzális rajzoló mód: a POSTSCRIPT	126
II. Számítógép alkalmazása analízisbeli fogalmak kialakítására		131
5.	Analízisbeli fogalmak kialakítása	133
5.1.	A határérték fogalma	134
5.2.	Határértéket megsejtető programjaink	134
5.2.1.	Első PASCAL programunk	140
5.3.	A konvergencia néhány fontos tulajdonsága	142
5.4.	Differenciahányadosok határértéke	147
6.	Rekurziók	151
6.1.	Miért fontosak a rekurziók?	152
6.2.	Mit csinálunk, ha van egy rekurziónk és van egy számítógépünk?	153
6.3.	Rekurzió, határérték	153
6.4.	Fibonacci-sorozat, aranymetszés	156
6.5.	Hogyan szaporodnak a baktériumok?	163
6.5.1.	Mire jó egy ilyen program?	166
6.6.	Baktériumtenyészetek fejlődése (folytatás)	167
6.6.1.	Javítjuk a modellt!	171
6.6.2.	Kiértékeljük a tapasztaltakat	172
6.6.3.	A LOCATE utasítás: nyomtatás adott helyre	174
6.7.	Oroszlánfogás a Szaharában	175
6.7.1.	Gyökkeresés oroszlánfogással	178
6.8.	Newton-féle gyökvonó algoritmus	180
6.8.1.	Bevezető	180
6.9.	Newton-féle gyökvonó algoritmus (elmélet)	181
6.9.1.	Dupla pontosság, dupla pontosságú gyökvonás	184
6.10.	Második PASCAL programunk: A Newton-algoritmus	187

8	<i>Tartalom</i>	
7.	A π kiszámolása	189
7.1.	Első nekifutás	189
7.1.1.	Számolási hibák	191
7.1.2.	Hibát keresünk kinyomtatással	191
7.1.3.	Az „igazi” megoldás!	193
7.1.4.	Mikor kell kerekítési hibáktól félni?	193
7.1.5.	Milyen gyorsan konvergál egy algoritmus?	194
8.	Véletlen szám generálása	197
8.1.	A gép véletlenszám-generátora	198
8.1.1.	Mire használjuk a véletlenszám-generátort?	198
III.	Függvények	203
9.	Függvényábrázolás	205
9.1.	Bevezető	205
9.2.	Függvényábrázolás automatikus normálással	209
9.3.	A gyors, automatikus függvényábrázolás	212
9.4.	Függvényvizsgálat	217
10.	Néhány egyszerűbb függvény Taylor-sorfejtése	219
10.1.	Mi a Taylor-polinom?	220
10.2.	Taylor-polinomokra vonatkozó egyenlőtlenségek	222
10.3.	Taylor-sorfejtés	225
11.	Integrálszámítás	229
11.1.	Az integrál fogalma	229
11.2.	Mire való az integrál?	231
11.3.	Mi a numerikus integrálás és miért van rá szükség?	232
11.4.	A téglányösszeg és a trapézformula	233
11.5.	Miért jobb a trapézösszeg a téglányösszegnél?	236
IV.	Fizikai alkalmazások	241
12.	Differenciálegyenletek, differenciaegyenletek, fizikai mozgások	243
12.1.	Bevezetés	243
12.2.	Hogyan oldunk meg egy differenciálegyenletet?	245
13.	Fizikai mozgások	247
13.1.	Bevezető	247
13.1.1.	Fizikai mozgások leírása differenciaegyenletekkel	248

13.2. Kepler-törvények	250
13.3. Ballisztikus görbe	253
13.3.1. Egy játék: légelhárítás	255
13.3.2. Az ingamozgás	260
V. Adatkezelés szöveges változókkal	263
14. Szótár-programok	265
14.1. Bevezető	266
14.1.1. Egy kis történelem	268
14.2. A szótár-program	269
14.2.1. Olvasás file-ból	272
14.2.2. String-műveletek/függvények	274
14.3. Egy fontos szubrutin	276
14.4. Feladatok	277
14.5. Hogyan gyorsíthatjuk az adatkeresést?	280
14.5.1. Hogyan gyorsítsunk elméletileg, és miért?	282
14.6. A PASCAL szótár-program	292
14.6.1. Hogyan ellenőrizzük a szótár-file-jainkat?	296
14.6.2. Készülünk az érettségire	296
15. Hogyan adminisztrálunk egy osztályt?	297
16. Adatrendszerek III. Molekulasúlyt számolunk	301
VI. Játékok	305
17. Játékok	307
17.1. Mottó a játékprogramokhoz	307
17.2. Milyen számítógépes játékokat fogunk készíteni?	308
17.3. Reflexjátékok	309
17.4. INKEY\$	310
17.5. Pontok mozgatása INKEY\$-ral	313
18. Az őrült autós	317
18.1. A nagyprogram: őrült autós	321
19. Labirintust építünk	329
19.1. Véletlen labirintus	336
19.1.1. Strukturált programozás	339

VII. Hibakeresés	341
20. Hibakeresés	343
20.1. Programellenőrzés mintafeladattal	344
20.2. Hibakeresés kinyomtatással	347
20.3. Egy társasjáték: A HIBAKERESŐ	348
20.4. Még egy hibatípus	349
VIII. Kombinatorikus algoritmusok	351
21. Algoritmusok	353
21.1. Bevezető	353
21.2. Sorbarendezési problémák	354
21.3. Programok és algoritmusok	354
21.4. RAM gépek	355
21.5. A dobozos algoritmus-fogalom	357
21.5.1. A feladat mérete	357
21.5.2. Lépésszám	358
22. Adatok sorbarendezése	361
22.1. A sorbarendezési feladat	362
22.2. Buborék algoritmus	362
22.3. Kártya algoritmus	364
22.4. Összefésülő algoritmus	365
23. Hogyan gyorsítsuk a programjainkat?	367
23.1. A matematikus szempontok	367
23.1.1. Mitől gyors vagy lassú egy algoritmus?	367
23.2. Számítástechnikai szempontok	368
IX. Függelék	371
24. DERIVE és MAPLE	373
24.1. Találkozás a Mesterséges Intelligenciával?	373
24.2. DERIVE	374
24.2.1. Formula-manipuláció	376
24.2.2. Egyenlet-megoldás	376
24.2.3. Függvényábrázolás DERIVE-val	377
24.3. Egy munkalap	377
24.4. Maple	378

	<i>Tartalom</i>	11
24.5. Hogyan használjuk a MAPLE-t?		378
24.6. Még mit érdemes tudnunk a MAPLE-ról?		380
24.7. MAPLE, DERIVE és az egyenlőtlenségek		382
25. A programírás technikája		385
25.1. Integrált programozási környezet		385
25.2. Gépismeret, nyelvismeret		385
25.2.1. QBasic installálás		386
25.2.2. Szerkesztés, futtatás		386
25.3. Kompilált program		388
25.3.1. Fontosabb utasítások		389
25.4. Függvények, számolási sorrend		393
25.5. Típushibák, hibatípusok		393
26. Néhány nehezebb programozási feladat megoldása		397
27. Mi az a Visual Basic?		407
27.1. Miben különbözik a VISUAL BASIC a QBASIC-tól?		408
27.2. Miért nem a VISUAL BASIC-et választottuk könyvünkhöz?		408
28. Akarsz-e LINUX-ban dolgozni?		409
28.1. Star-office, Abiword		413
28.2. Mozilla/Opera		413
Irodalom		415
Tárgymutató		417